

Братішко Наталія Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Науковий керівник –
к.і.н., доцент Головіна О.В.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТІВ

Протягом багатьох років за вітчизняної освітянської і наукової традиції мислення юристів набувало певного культурного рівня завдяки логічній науці та освіті. Логічна культура вважалась необхідною складовою професійної культури юристів, тому що мислити логічно - це мислити точно і послідовно, не допускати протиріч у своїх міркуваннях і вміти розкривати логічні помилки. Ці якості мислення відіграють велику роль в будь-якій області наукової та практичної діяльності, у тому числі й у роботі юриста, що вимагає точності мислення, обґрунтованості висновків. Наприклад, вирок суду повинний ґрунтуватися на ретельно перевіреному фактичному матеріалі. Для правильного судового рішення важливе значення при розгляді справи має також переконлива, логічно струнка мова захисника чи прокурора.

Кращі правники відрізняються не лише глибоким знанням всіх обставин справи і яскравістю судових мов, але також строгою логічністю у викладі й аналізі матеріалу і незаперечною аргументацією висновків. І навпаки, мова, що містить логічні помилки, плутана і суперечлива, утрудняє з'ясування справи, а в деяких випадках може бути причиною винесення неправильного вироку.

Для успішного користування логічного арсеналу потрібно в досконалості їм володіти. І тут немає іншого шляху, окрім глибокого і вдумливого вивчення логіки – освоєння визначення логічних знань, вироблення відповідних логічних умінь і навичок. Можна без вагань сказати: щоб стати на сьогоднішній день гарним юристом потрібно дві речі: висока правова культура і настільки ж висока логічна культура.

Логічна культура формується за допомогою різноманітних функцій логіки, зокрема, до яких відноситься: пізнавальна – з виконанням пояснення та передбачення (тобто, визначення умов, за якими можливе досягнення істини та наслідків неправильного міркування); світоглядна – відповідно якої мислення, пізнання змінює відношення людини до буття; соціокультурна – з формуванням нової якості раціональності в культурі; методологічна – теорія умовиводів та доведення виконує роль методів вивідного знання та інші. Тобто, під формулюванням логічної культури розуміють надання

інтелектуальної освіти у сукупності законів і правил, що наставляють на шлях істини. Відомий на Сході коментатор Аристотеля Аль-Фарабі зазначав, що: «правила логіки – це веслі і міра, лінійка і циркуль, а необізнані в логіці, так би мовити, колють дрова вночі» [1, с. 453].

Також логічна культура представляє досконале знання логічних законів, яким підпорядковується мислення. Основними законами формальної логіки є: закон тотожності, закон суперечності та закон виключеного третього, закон достатньої підстави.

Формально-логічні закони – це закони правильної побудови і зв'язки думки. Закони логіки виражають такі загальні риси мислення як визначеність, несуперечність, обґрунтованість та послідовність. Треба розпізнавати істинність думки і логічну правильність міркування. Думка істинна, якщо вона відповідає дійсності, і навпаки. Логічна правильність міркування – це умова істинності думок, тобто міркування, в якому одні думки з необхідністю впливають з інших думок. Закон мислення – це необхідний зв'язок думок в процесі міркування і тому, слід розрізняти формально-логічні та діалектичні закони.

Закони логіки існують і діють незалежно від волі і бажання людей. Мислення людини підлягає законам логіки. Кожна людина, незалежно від того, чи знає вона про існування законів логіки чи ні, мислить у відповідності до законів логіки.

Формально-логічні закони мають загально-людський характер. Вони однакові для всіх, незалежно від класу чи національності. Кожна людина мислить за одним і тим же законом логіки. Оскільки процес мислення сам виростає із відомих відношень, сам є природним процесом, то дійсно, осягаюче мислення може бути тільки одним і тим же, відрізняючись тільки за ступенем, у залежності від зрілості розвитку і, зокрема, розвитку органу мислення.

Закони логіки є засобом пізнання дійсності, необхідною умовою точного, адекватного відображення мисленням зовнішнього світу. Щоб мислення призвело до істини, воно повинно відповідати вимогам формально-логічних законів. Порушення цих законів призводить до того, що мислення стає неправильним, нелогічним. У практиці мислення трапляються двоякого роду логічні помилки, пов'язані з порушенням вимог законів логіки: софізми та паралогізми [2, с. 93-94].

У наш час логічна наука орієнтована на те, щоб подати необхідні знання з культури абстрактного мислення як найвищого ступеня інтелектуального розвитку людини. Насправді ж логічні форми абстрактного мислення надають можливість широко охопити предмет мислення, логічні правила постають як дієві нормативи, виступаючи запорукою доказовості та точності. Коли розмова йде про вивчення правової теорії, то логічне забезпечення у звичному теоретичному розумінні є в певному сенсі достатнім, тому що саме для засвоєння теоретичних положень правознавства потрібна сама така логіка, яку можна назвати теоретичною логікою. Також

слід наголосити, що теоретична логіка частково використовується в юридичній практиці, якщо брати до уваги необхідну логічну культуру при законотворенні, знання щодо теорій гіпотези та доведення, індукції та дедукції у слідчій та судовій практиці. Теоретична логіка формує будь-яке повсякденне міркування завдяки підпорядкуванню окремих предметів категоріальним понятійним масштабам. Отже, теоретична логіка завжди вважалася універсальною за своїм значенням. Універсальність цієї логіки призвела до такої думки, що взірцем мислення є мислення вченого, теоретика в широкому сенсі, але психолог Б. М. Теплов попереджував: «що у житті мислять не тільки теоретики, а окремі нетеоретичні акти мислення демонструють досить високу інтелектуальну ефективність» [3, с. 107].

Враховуючи важливість конкретизації та деталізації у практичному мисленні, системність виступає суттєвою логічною та культурною ознакою. «Системний розум» організовує та структурує інформацію за певними правилами. Системність практичного мислення протистоїть хаотичності та безмірності інформаційного простору, «завантажує пам'ять» в певній послідовності та керується принципом економії. Звісно, мова йде про практичне мислення з певним життєвим досвідом. Це зауваження має суть в тому, що в когнітивній психології проблема практичного мислення довгий час була обмежена до наглядно-дієвого мислення, яке є генетично першим ступенем мислення людини. Такі характеристики мислення спостерігаються, перш за все, у дитини і не представляють суттєвої відмінності між теоретичним і практичним мисленням. Важливо також відзначити, що людина має один інтелект, а не два. Тому розрізнення теоретичного і практичного модусів інтелектуальної діяльності рівносильне виокремленню двох інтелектуальних форм, що діють при єдиному основному механізмі мислення і змінюються в залежності від наявних інтелектуальних знань.

Відповідно до когнітивної психологічної теорії різниця між теоретичним і практичним мисленням полягає в тому, що вони мають різний характер зв'язку з практикою. Практичне мислення направлене на розв'язання конкретних завдань, тоді як теоретичне мислення наділене на пошук загальних закономірностей. Практичне мислення характеризується рухом від загального до часткового, тоді як теоретичне знання формуються від часткового до загального.

У наукових дослідженнях з логіки практичного мислення практичну логіку розуміють як сукупність логічних систем, що формалізують практичні міркування. Це традиційне завдання логічної науки, відповідно з яким можливість формалізації повинна демонструвати ступінь науковості досліджуваного предмету та намітити рівень досягнення строгості. Якщо брати до уваги культуру мислення, то до вимог юридичної професії відноситься необхідність строгого мислення як в теоретичній, так і в практичній сферах діяльності. Але слід зазначити, що практична логіка не має такого сталого наукового забезпечення та освітянського дисциплінарного втілення, як теоретична [4, с. 77-80].

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що наука, яка досліджує формальні характеристики думки та закономірності процесу мислення з метою отримання істини називається логікою. З цієї точки зору, логічна культура сприяє досягненню юридичної справедливості, що є складовою онтологічної істини. Якщо логічну культуру буде виключено зі списку необхідних складових процесу постійного становлення правової культури, це означатиме перехід до менш розумних способів співіснування людей, що означає й падіння правової культури як розумного способу сумісної життєдіяльності суспільства.

Бібліографічні посилання:

1. Аристотель. Категории [Текст]. Аристотель. Метафизика. Аналитика. М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2008. С. 453.
2. Жеребкін В. Є. Логіка: підручник. 11-те вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2011. 262 с.
3. Теплов Б. М. Психология: учеб. узд-е 8-е. М.: Узпедгиз, 1954. 255 с.
4. Логіка і право. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Логіка і право». Харків, 20 грудня 2013 р. / За заг. ред. д-ра філос. наук, проф. О. М. Юркевич. Х.: Видавництво «ФО-П Корецька Л. О.», 2014. 314 с.

**Гіль Валерія Романівна,
Сало Єлизавета Русланівна,**
здобувачки вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник –
д.ю.н., доцент **Савіщенко В.М.**
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті 1 Конституції закріплено стратегічну мету України – її подальшу розбудову як демократичної, соціальної, правової держави, формування на вітчизняних теренах громадянського суспільства. У зв'язку з зазначеним особливої ваги набуває виховання громадян у дусі поваги до права, формування високого рівня їх правової культури та свідомості. Саме формування правової культури громадян займає одне з ключових місць у механізмі правового регулювання суспільних відносин, є елементом правової реформи, яка супроводжується активним розвитком національного законодавства.